HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כולהו נמי. לענין פטור ייבום מדרשא אתיין מאחות אשה: **עיקר איסורייהו.** שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו ומנוסתו דאיירי בה במתני' עיקר איסורה מדרשא אתיא: **אחיא הנה הנה.** לאיסורא אתיא זמה זמה לשריפה. דבתו מאשתו וכן בת בתו ובת בנו יולפא מערות אשה ובתה לא תגלה [ויקרא יח] והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו אבל בתו מנוסתו לא משתמעא דכתיב ערות אשה ולשון איסות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך [שם] והכא לשון איסות לא כתיב ואכתי בתו לא כתיב הכא וילפינן בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוסה כי ערותך הוא וכתיב בקרא אחרינא דאיסות שארה הוא מה התם בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו: **אחיא זמה זמה.** לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתיב בשריפה זמה היא באש שרפו מה להלן שריפה אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא ילפינן מהנה הנה מבת אשתו: **ליתני אחות אשה לבסוף.** דכולהו מינה ילפי' לענין פטור ייבום לקמן(ה): **להאי נבא.** כל איסור [אחוותא] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דתיהוי אחות אשה לבסוף: **קורבי קורבי.** הנך דקריב ליה טפי נקט בריש': **דקרובי עצמו.** ואין בכולן קרובות כאלו: **למטה דידה.** דאשתו ואע"ג דהנך נאו משום קורבה דידיה אסירן ליה: **למעלה דידה.** חמותו. ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה לייבוס שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו: **ופני אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו.** טפי מכלתו דכלתו נאו קרובתו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו: **ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו: דנאו משום קורבא הוא דאסור.** כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו נאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי: **מאי אירייא דקתני פוטרות.** דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם: **ליתני אוסרות.** דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: **ה"א אוסרות.** לייבום. ומחילה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחלילה והוה אמינא מיחלץ חלצי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בנים נפטרת בלא חליצה: **מאי קעביד.** והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור: **אלמא לא.** שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אחי למימר מתייבמת: **כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה.** לרת הבת וכדמפרש במתני': **דמשפטרה הכתוב מזיקת ייבוס קיימא ליה בנאשת אח שיש לו בנים: שלא במקום מצוה שריא.** כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמיו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני': **משום הכי תנא פוטרות.** דאי תנא אוסרות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וק"ו] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משמע איסורא משום לרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבוס ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא: **וליתני מן הייבוס לחודיה.** דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משמע: **ה"א מיחלץ חלצי.** שלא להפקיע מצות ייבוס אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלגרור [ויקרא יח] קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבוס פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבוס פטורה מן החליצה ומ"ל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: **וניתני ייבוס בריש'.** דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם [לקמן נד.] אלמא מצות ייבוס בריש': **אגא שאול היא.** בפ' החולץ (לקמן לט:) אגא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: **מגינא דרישא.** דמשמע ט"ו ותו לא: **מגינא דסיפא.** הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא: דרש

דילידא מן אבוך מן איתמא אוחרת או מן אמך מן גבר אוחרא ואע"ג דדרשינן (לקמן כג.) מולדת בית וגו' בין שאומרים לאביך קיים בין שאומרים לאביך הוצא מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואם היא בת שניהם מק"ו הוא דילפת אבל בכלל אשה ובתה הוי שפיר בת אחיו בת אשתו כדאשכחן בפ' ד' מיתות (סנהדרין נג.) דאמו שהיא אשת אביו הויא בכלל אשת אביו ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה גרשה לר"י דחייב על בתה אע"ג דערות אשה ובתה לא תגלה כתיב דמשמע ביאה דסברא הוא דאין תלוי בביאה דהא לא מיחייב על בת אנוסתו אלמא בקידושין תליא מלתא ואין סברא לומר דבתרוייהו תליא מלתא והא דלא מיחייב על בת אנוסתו כמו שפי' בקונטרס משום דאשה ובתה כתיב דמשמע לשון איסות מדלא כתב אם ובת ומיהו בהדיא בריש נושאין על האנוסה (לקמן ד' לז.) מפרש הש"ס טעמא אחרינא דערות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר: **דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי.** יש מגיהין רב משום דרב יצחק בר אבדימי היה רבו של רב כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי ובפ' כירה (שבת מ: ושם) ת"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' ולא היה רבא בימיו דביום שמת רב יהודה נולד רבא בפ' בתרא דקידושין (ד' עב:) ואר"ת דע"כ גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ואמר בפ' הנשרפין (סנהדרין עו.) בתו מאנוסתו מנלן אמר אביי ר"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב יצחק בר אבדימי כו' ול"ל דתרי יצחק בר אבדימי היו(ו): **מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו.** וה"ה מקמי אשת אחיו מאמו וחדא מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו נינהו אלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי לפי שלא היה בעולמו אבל לגבי אשת אחיו מאמו לא דבאשת בנו איפלג דרא כדאשכחן לענין עדות בב"ב (ד' קכח.) דאפי' מאן דמכשר באבא דאבא פסיל בן אחיו דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה הוא דקחשיב בתו ובת בתו קרובי עצמו טפי מאחותו: **מאי אירייא דתנא פוטרות.** פי' דמשמע אבל אי בעי מייבם ליתני אסורות לייבם: **אבל מיחלץ חלצה קמ"ל.** אע"ג דמסיפא שמעינן דבריש' לא בעיא חליצה דקתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' מ"מ ניחא ליה נמי לאשמועינן בריש' גופיה(ז): **כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה.** ואי הוה תני אסורות הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דאיסור לרה מחמת ערוה קאתי מש"ה קתני פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסור דממילא קאי באיסור אשת אח: **דמצות חליצה קודמת.** השתא דקתני תרוייהו ושונה חליצה בריש' משמע דחליצה קודמת אבל אי לא הוה תני אלא חליצה לחודה לא הוה משמע מידי: למעוטי

למעוטי

מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא(ח) דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא[1] הנה הנה אתיא[2] זמה[3] זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו(ט) ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא איידי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי אירייא דתנא פוטרות ליתני אוסרות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא[9] אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי אירייא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל(נ)[א] כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר(ז) מצות חליצה קודמת למצות ייבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי

היא בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט חומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי: **מאי אירייא דקתני פוטרות.** דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם: **ליתני אוסרות.** דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: **ה"א אוסרות.** לייבום. ומחילה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחלילה והוה אמינא מיחלץ חלצי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בנים נפטרת בלא חליצה: **מאי קעביד.** והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור: **אלמא לא.** שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אחי למימר מתייבמת: **כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה.** לרת הבת וכדמפרש במתני': **דמשפטרה הכתוב מזיקת ייבוס קיימא ליה בנאשת אח שיש לו בנים: שלא במקום מצוה שריא.** כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת מותרת אשתו לחמיו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני': **משום הכי תנא פוטרות.** דאי תנא אוסרות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וק"ו] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משמע איסורא משום לרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבוס ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא: **וליתני מן הייבוס לחודיה.** דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משמע: **ה"א מיחלץ חלצי.** שלא להפקיע מצות ייבוס אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלגרור [ויקרא יח] קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבוס פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבוס פטורה מן החליצה[9] וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: **וניתני ייבוס בריש'.** דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם [לקמן נד.] אלמא מצות ייבוס בריש': **אגא שאול היא.** בפ' החולץ (לקמן לט:) אגא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: **מגינא דרישא.** דמשמע ט"ו ותו לא: **מגינא דסיפא.** הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

מסורת הש"ס

ח) מגיגה יח: סנהדרין נח. עה: פז: כריתות ה., ט) [לקמן נג. סוטה ב. סנהדרין נ: נלה נ.], י) [לקמן כ. לו. מפ. מד.], יא) לקמן לט: קט., יב) [ע"כ], יג) [וע' תוס' מגיגה יח: ד"ה דאמר וכו' ותוס' כתובות טו. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כלן ותוס' מנחות לג. ד"ה רב מסדא ותוס' חולין קי. ד"ה איכא], יד) [וע"ע תוס' מנחות לג. ד"ה הכל סומכין],

תורה אור השלם

1. עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתֶּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה: ויקרא יח י
2. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שְׁאֵרָה הֵנָּה זִמָּה הוּא: ויקרא יח יז
3. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הוּא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם: ויקרא כ יד

גליון הש"ס

גמ' אם אתה אומר חולצת מתיבמת. לקמן דף לא ע"א קדושין דף ס ע"ב: רש"י ד"ה ה"א מיחלץ חלצה וכו' וכל היכא דאמרי'. ע' לקמן ד' כא ע"א ועי"ק:

מוסף רש"י

אתיא הנה הנה. לאיסורא, אתיא זימה זימה. לשריפה, כתיב בנשואין שהרי הנה זימה היא, וכתיב באונסין כי ערותך הנה, מה הנה האמור בנשואין עשה הכמוה בתו כבת בתו וכבת בנו, אף באונסין עשה הכמוה בתו כבת בתו וכבת בנו, אתיא זימה זימה לשריפה, מאחר שלמדת אונסה מנשואה, ובנשואה כתיב זימה היא, כמה דכתיב באונסה דמי, וחזור ולמוד בה שריפה מאיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא באש ישרפו אותו ואתהן (חגיגה יא:). **וכל שאינה עולה.** לבית דין לייבום. שאינה זקוקה להתייבם (לקמן מד.) **אינה עולה.** הטערה לפני הזקנים **לחליצה** (לקמן מא:) דכתיב (דברים כה) אם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו וחלצה (לקמן לז.).

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ח מהל' יבום הלכה יט:

תוספות ישנים

אמר רבא אתיא הנה הנה לאיסורא. בבתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב איסות ולשון איסות ע"י קדושין משמע. וא"כ (ס"ל) [היינו] נשואין. ובקרא דאיסות משמע שיש בה ביאה וא"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה לא יהא בה איסור חה לא יתכן. לכן נ"ל משום דגבי אשה כתיב שאר דכתיב ב) שהרי הנה ואין שאר אלא מן הנשואין אבל בלא ביאה שפיר קרויה שאר כיון שיש בה נשואין. הלכך מרבינן שפיר נכנסה לחופה ולא נבעלה כיון שיהיה יורש אותה משום קרא דלשארו אע"ג דלא נבעלה דנשואין קורבה הן ומקרו שאר: **ואתיא** זמה זמה בתו מנשואתו מאמותו לשריפה ובתו מאנוסתו לשריפה מבתו מנשואתו מהנה הנה: ואין להקשות א"כ הול"ל ואתיא הנה הנה. וי"ל דיליף בתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה חמה עמו אף כאן הנה חמה עמו: **אי** תנא אוסרות הוה אמינא מחלץ חלצה. וא"ת היכי מצי למימר כן דלמא הוה תני אוסרות מן החליצה ומן הייבוס. וי"ל דהוא לומר ולתני אוסרות לבד והדר פריך ולתני אוסרות נחלוץ וקאמר נחלוץ מאי קעביד הלא לא שייך איסור בחליצה [והדר] קאמר חלצה לא שייך בה שפיר איסור שאם אתה אומר חולצת מתייבמת וקאמר כיון דבמקום מצוה אסורה לרה היכא שהעבירה נשאת לאחיו ושלא במקום מצוה כגון שנשאת לאדם מן השוק שאינו אחיו לרתה שריא מש"ה תני פוטרת דאי תניא אוסרות משמע שאיסור ערוה עומדת לעולם על הלרה והוה אסרינן [גם] שלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה לא אסירא כ"ש אבל השתא דתני פוטרות משמע שהערוה פוטרת הלרה ממצות יבום ועושה אותה כמאן דליכא מצוה ואסירא בשאת אחיו שלא במקום מצוה אבל היכא דליכא יבום לא עביד ערוה מידי ושריא לרה. ואם תקשי היאך טוכל לומר דאי היה תני אוסרות דאפילו שלא במקום מצוה אסור אמרי הא תני במתני' מן החליצה ומן הייבוס אלמא דלא מיירי אלא במקום מצוה ג) כדפי' הקונטרס דילפינן לה מכ"ש קמ"ל הא דתני פוטרות דמשמע שבשביל הערוה אין הלרה נאסרת כלל שלא במקום מצוה [הוה אמינא מיחלץ חלצה.]: וא"ת אפילו תנא מן הייבוס לחודיה הוה ידענא דאינה חולצת מדתני פוטרות כדאמר לעיל וי"ל הכ"פ לעיל אי תנא אוסרות הוה אמינא אוסרות ליבום. אבל מחלץ חלצה בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאינן חולצות והכא ה"פ הוה אמינא מחלץ חלצה אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו' דאינה חולצת מן התורה דהכי משמע קרא דאם לא יחפוץ וגו' ובאו האערה אבל אם אינו יכול ליבם לא יעשה בזה אפי' אם היא רוצה. וכל היכא דקאמר חולצת ולא מתייבמת מיירי מדרבנן דמנעשה בפקפ אין לפוטרה בלא חליצה: ולתני מן הייבוס ומן החליצה ג"כ מן החליצה לחודה. וקשה דהא אדרבה פסק ליה השתא דיבום הוי עיקר ואי גרים ליה יש ליישבו ג"כ מן החליצה לחודה ומינה שמעינן דפטורה מיבום דאי לא לא מפטרא מיבום לא מפטרא ממחליצה דכל העולה ליבום עולה לחליצה ומשני אבל שאול היא ולהכי תנא מן החליצה ומן הייבוס להודיענו דמחליצה לחודה לא מפטרא ומינה שמעינן דמחליצה לחודה לא מפטרא מיבום ולא מחליצה לחודה. וקשה דהא אדרבה פסק ליה השתא דיבום הוי עיקר ואי גרים ליה יש ליישבו ג"כ מן החליצה לחודה ומינה שמעינן דפטורה מיבום דאי לא לא מפטרא מיבום לא מפטרא ממחליצה דכל העולה ליבום עולה לחליצה ומשני אבל שאול היא ולהכי תנא מן החליצה ומן הייבוס להודיענו דמחליצה לחודה לא מפטרא ומינה שמעינן דמחליצה לחודה לא מפטרא מיבום ולא מחליצה לחודה. **מגינא דרישא** קודמת למצות יבום:

ח) ל"ע דשארה קאי על בתה ואמנם בתוס' לקמן (ל"ז) ד"ה עריות איתא כיון דכתיב שאר בקרא והיינו דכתיב בריש הפרשה אל כל שאר בשרו וגו'. ט) גראה דל"ל הנה כבר פירש הקונטרס דהוי ילפינן לה מכ"ש וכו'.